

Monitoring działań organów państwa dotyczących procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych

Lipiec - Sierpień 2024

Monitoring przygotowany przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych omawia ważne zmiany prawne dotyczące usług społecznych związanych z procesem deinstytucjonalizacji w okresie lipiec - sierpień 2024 r.

Spis treści:

1. Od 29 lipca działają nowe przepisy o rodzinnych domach pomocy.
2. Startuje Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami.
3. Program „Pierwszy Dzienny Opiekun” – 60 milionów zł rządowych środków na wsparcie w gminach.
4. Nowe prawo o komunikacji elektronicznej a w nim gwarancje dla osób z niepełnosprawnościami.
5. Ministerstwo Sprawiedliwości informuje – wytyczne o stosowaniu „ustawy Kamilka”
6. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z istotną nowelą – nowe przepisy o terminach.
7. Edycja konkursu ofert na rok 2024 w ramach programu „Aktywni+” zakończona

Od 29 lipca działają nowe przepisy o rodzinnych domach pomocy

29 lipca br. weszło w życie nowe rozporządzenie (Dz. U. 2024 poz. 1129), regulujące kwestię rodzinnych domów pomocy. Zostało one uprzednio wydane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na podstawie art. 52 ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Rodzinne domy pomocy, jak opisuje uzasadnienie nowego rozporządzenia: są mniej specjalistycznymi placówkami względem domów pomocy społecznej, a w ramach świadczonych usług bytowych zapewniają miejsce pobytu, wyżywienie, utrzymanie czystości, zaś w ramach usług opiekuńczych: udzielanie pomocy w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnację, w tym pielęgnację w czasie choroby, kontakty z otoczeniem oraz inne czynności wynikające z indywidualnych potrzeb. Ze względu na kameralny i rodzinny charakter, wpisują się w ideę deinstytucjonalizacji. Dodatkową informację o ich charakterystyce oraz roli można znaleźć na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w rządowym Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej, pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzinny-dom-pomocy>.

Nowe rozporządzenie, opierając się na regulacjach zastępowanego, równocześnie przewiduje kilka istotnych zmian, dążących do ułatwienia w powstawaniu rodzinnych domów pomocy.

Samo wydanie rozporządzenia wiąże się z nowelizacją ustawy, opublikowaną pod numerem Dziennika Ustaw Dz. U. 2023 poz. 185, której art. 9. zmienia poprzednie brzmienie niektórych przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, rozszerzając katalog podmiotów świadczących usługi w formie rodzinnych domów pomocy. Zamiast dotychczasowej grupy podmiotów, tj. osób fizycznych oraz organizacji pożytku publicznego, uprawnienie do świadczenia tych usług mają osoby fizyczne oraz jak mówi ustawa „podmioty uprawnione”. Tymi podmiotami, jak dotychczas, mogą być organizacje pożytku publicznego, ale również wszystkie inne organizacje pozarządowe definiowane przez art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz podmioty wymienione w następującym po nim art. 3 ust. 3.

W prowadzeniu rodzinnych domów opieki następują też 2 zmiany, ułatwiające to od strony czysto technicznej. Nowe wymaganie określone w § 5. ust. 1. pkt. 1) lit. e. rozporządzenia, dotyczące minimalnej powierzchni pokoju jednoosobowego (pokoje mieszkalne mogą być nie więcej niż dwuosobowe) stanowią, że musi być ona nie mniejsza, niż 10 m². Poprzednie przepisy wymagały, aby powierzchnia ta była nie mniejsza, niż 12 m². Warto zaznaczyć, że niezmiennie stanowi to lepszą normę, niż w przypadku parametrów określających taką powierzchnię dla domów pomocy społecznej, gdzie musi to być nie mniej, niż 9 m².

Kolejną zmianą jest natomiast poluzowanie wymagań co do zamieszkiwania w rodzinnym domu opieki kierowanym przez podmioty uprawnione niebędące osobami fizycznymi. § 3. ust. 1. nowego rozporządzenia wprowadza tę zmianę, zdejmując obowiązek zamieszkiwania przez osobę kierującą rodzinnym domem opieki, który funkcjonował dzięki niemal tożsamemu przepisowi starego rozporządzenia, numerowanego w nim jako § 4. ust. 1.

Poza zmianami zmniejszającymi wymogi wobec kierujących rodzinnymi domami opieki, wprowadzono również nowe uprawnienie, poprawiające poziom ich wiedzy o potrzebach podopiecznych. § 6. ust. 4. Rozporządzenia stanowi, iż w przypadku zgody podopiecznego lub opiekuna prawnego, organ wydający decyzję o skierowaniu go do rodzinnego domu opieki, przekazuje informacje o jego stanie zdrowia oraz sprawności psychofizycznej, niezbędne do zapewnienia jak najbardziej dostosowanego do potrzeb zakresu usług.

Podsumowując, nowe zasady działania mogą stanowić dobrą podstawę do wzrostu zainteresowania potencjalnych świadczeniodawców formy opieki, jaką są rodzinne domy pomocy, do bardziej masowego realizowania jej. Jest to o tyle istotne, że jak podano w uzasadnieniu projektu nowego rozporządzenia, zgodnie z danymi zebranymi w sprawozdaniu MRPiPS-06 za rok 2022, na koniec 2022 r. w Polsce funkcjonowały jedynie 52 rodzinne domy pomocy.

Startuje Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami

W ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, od IV kwartału 2024 roku do IV kwartału 2027 roku realizowany będzie projekt, dzięki któremu funkcjonować będzie Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami – 17 placówek stacjonarnych oraz stworzona specjalnie dla celów projektu aplikacja. Zadaniem tego będzie wspieranie osób z niepełnosprawnościami, w komunikacji, realizowane zarówno zdalnie, jak i przy bardziej wymagających opisowo tematach, w placówkach Centrum oraz tłumaczek, tłumaczy, specjalistek i specjalistów zajmujących się metodami komunikacji zapewnianymi przez Centrum, we wzroście ich umiejętności w swoich profesjach.

Decyzją Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, trzy organizacje: MIGAM S.A., Polski Związek Głuchych oraz Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną stają się partnerami, odpowiedzialnymi za realizację projektu.

Zgodnie z informacją o projekcie, zamieszczoną w rządowym Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej[1], głównymi obszarami specjalizacji Centrum będzie wsparcie: osób z niepełnosprawnościami narządu słuchu, mowy i wzroku, niepełnosprawnością intelektualną, z problemami zdrowia psychicznego i będące w spektrum autyzmu, osób posługujących się polskim językiem migowym (PJM), sposobami komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN), korzystających z transkrypcji mowy na tekst, alternatywnych i augmentatywnych sposobów komunikacji (AAC) oraz tekstów łatwych do czytania i rozumienia (ETR).

[1] Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/partnerzy-projektu-centrum-komunikacji-dla-osob-z-niepełnosprawnościami-wybrani> [dostęp na 09.09.2024 r.]

Program „Pierwszy Dzienny Opiekun” – 60 milionów zł rządowych środków na wsparcie w gminach

W ramach ministerialnego programu, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zdecydował o przeznaczeniu, w ramach naboru wniosków, 60 milionów zł na wsparcie świadczenia usługi dziennego opiekuna dziecka na terenie gmin, gdzie nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi do lat 3.

O funkcji oraz zadaniach dziennego opiekuna dziecka z perspektywy rodzica można przeczytać na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w rządowym Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej, pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/rodzina/dzienny-opiekun>

Zgodnie z parametrami naboru, program adresowany jest do zdefiniowanej listy nieomal 800 gmin. Dofinansowanie, jakie mogą w jego ramach uzyskać, będzie przeznaczone na realizację zadania od ogłoszenia programu, aż do 31 grudnia 2024 roku. Maksymalna, możliwa do uzyskania kwota dofinansowania to 300 000 zł, a wniosek mógł zostać złożony w celu wsparcia działania do dwóch dziennych opiekunów w danej gminie.

O gminach, które uzyskały wsparcie dzięki programowi dowiemy się najpóźniej 13 września br., przez podanie wyników naboru do publicznej wiadomości na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: <http://www.gov.pl/rodzina>

Nowe prawo o komunikacji elektronicznej a w nim gwarancje dla osób z niepełnosprawnościami

Po niemal równo 20 latach od przyjęcie dotychczasowego prawa, ulega zmianie podstawa regulująca normy działania usług komunikacji na odległość. Co istotne dla wspierania dostępności i samodzielności, nowa ustawa (Dz.U. 2024 poz. 1221) w art. 340, podobnie do regulacji poprzedniej ustawy, nakłada na dostawców usług obowiązek świadczenia względem osób z niepełnosprawnością usług równoważnych. Jednak nowe przepisy, w przeciwieństwie do poprzednich, rozszerzają to zobowiązanie, dotychczas obowiązujące przy usługach telekomunikacyjnych, na inne usługi komunikacji elektronicznej (o, jak je określono: podmioty świadczące usługi komunikacji interpersonalnej, niewykorzystującej numerów).

Zgodnie z pierwotnymi założeniami, o których dowiadujemy się z dokumentów opracowanych podczas procesu ustawodawczego[2]: dostawcy usług, publikując informacje o swoich usługach, są zobligowani określać je w jasny, zrozumiały, umożliwiający odczyt maszynowy sposób i w formie dostępnej dla użytkowników końcowych z niepełnosprawnościami. Zgodnie z argumentacją zawartą w Ocenie Skutków Regulacji dot. Ustawy, nowe normy zobligują do zapewnienia ułatwień[3]: użytkownikom końcowym z niepełnosprawnościami dostępu do udogodnień i świadczonych usług równoważnego dostępu do usług komunikacji elektronicznej, z jakiego korzysta większość użytkowników końcowych.

[2] Ocena Skutków Regulacji dot. Ustawy – Prawo komunikacji elektronicznej, 08.05.2024 r.

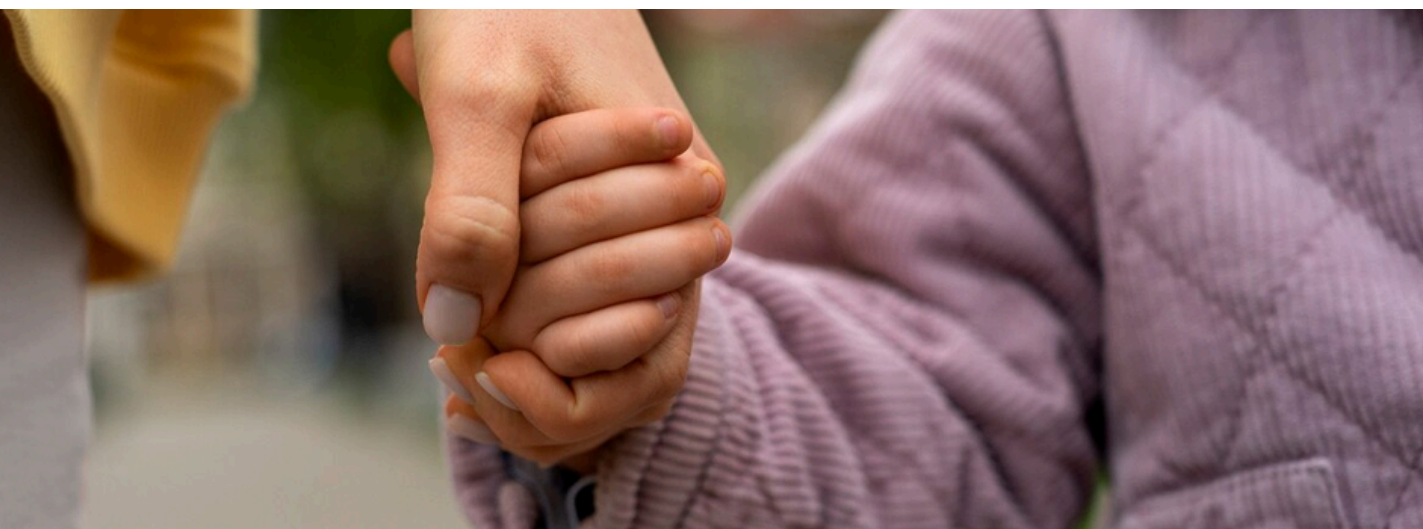
[3] jak wyżej

Ministerstwo Sprawiedliwości informuje – wytyczne o stosowaniu „ustawy Kamilka”

Zgodnie z informacjami, które podaliśmy w poprzedniej publikacji z tego cyklu, w sierpniu br. zaczęły w pełni funkcjonować mechanizmy, jakie do polskiego prawa wprowadziła nowelizacja Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego (Dz.U. 2023 poz. 1606), czyli tzw. „ustawa Kamilka”. Przewidziane w niej zasady są kompleksowe i dotyczą bardzo wielu podmiotów – objęty jest nimi praktycznie każdy, kto świadczy usługi, z których korzystają dzieci.

Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzegło możliwe trudności, jakie niesie za sobą wdrożenie tych przepisów. Na swojej stronie internetowej utworzyło bazę 27 praktycznych pytań, związanych z już w pełni funkcjonującymi przepisami, do której dostęp umożliwia ten link: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/pytania-do-ustawy-o-ochronie-dzieci2>

Ponadto, Ministerstwo przygotowało bazę wytycznych, sprofilowanych pod konkretne usługi świadczone względem dzieci, która jest dostępna pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/standardy-ochrony-maloletnich---wytyczne>

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z istotną nowelą – nowe przepisy o terminach.

Na początku sierpnia doczekaliśmy się dość istotnych zmian dla osób z niepełnosprawnością. Od 3 sierpnia zaczęła obowiązywać zmieniona ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dzięki jej znowelizowanym przepisom (Dz.U. 2024 poz. 1165), zawnioskowanie o wydanie nowej decyzji o poziomie potrzeb wsparcia, od której zależy prawo do świadczenia wspierającego, przedłuży czas obowiązywania dotychczasowej na okres nawet do 6 miesięcy oczekiwania na wydanie decyzji. Przesądza o tym art. 6b5 ust. 3a ustawy. W związku z tym wydłużeniem, przez czas oczekiwania maksymalnie 6 miesięcy, ciągle przysługiwał będzie dotychczasowy wymiar wsparcia.

Poza tym zagadnieniem, warto zauważyć, że inne przepisy wprowadzone omawianą ustawą poprawią sytuację prawną znacznej grupie osób z orzeczeniami o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności. Jak wynika z szacunków opracowanych przy sporządzaniu materiałów do procesu prac nad ustawą, zgodnie z danymi Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności, około 399,6 tysiąca osób[4] posiadających orzeczenie ważne do 30 września 2024 r., staje się pierwszą grupą zyskujących na wydłużeniu obowiązywania ich dotychczasowych uprawnień. Na skutek nowych przepisów, podobnie jak w przypadku decyzji o poziomie potrzeb wsparcia, takie orzeczenia będą utrzymywały swoją ważność do pełnych sześciu miesięcy od upłynięcia okresu, na jakie zostały wydane, jeśli jeszcze w trakcie pierwotnej ważności złożony zostanie wniosek o wydanie nowego.

Będzie to też możliwe wcześniej niż dotychczas, gdyż zgodnie z art. 6ba ust. 1 i ust. 2, uprawnienie do złożenia wniosku przysługuje na 2 miesiące, a w przypadku osób poniżej 16 roku życia, które będą ubiegały się o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, na 3 miesiące przed końcem ważności poprzedniego orzeczenia, względem dotychczasowych 30 dni.

[4] Ocena Skutków Regulacji dot. Ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, 10.07.2024 r.

Edycja konkursu ofert na rok 2024 w ramach programu „Aktywni+” zakończona

Rozstrzygnięto podział środków w ramach tegorocznej edycji konkursu ofert na realizację Programu Wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+”, który zakłada coroczne przeznaczanie kwot w wysokości 40 mln zł, rozdysponowywanych między podmioty składające oferty kwalifikujące się do jednego z jego czterech priorytetów. Program „Aktywni+” został przyjęty w listopadzie 2020 roku i obejmuje swoim działaniem okres lat 2021-2025, podczas których przewidziane w nim środki, 200 mln zł, mają zostać wykorzystane celem aktywizacji seniorów. Obecna edycja zaowocowała przyznaniem środków na realizację projektów przedstawionych w 199 ofertach.

Więcej szczegółów o podmiotach realizujących swoje działania dzięki tegorocznym środkom i ich ofertach jest dostępne w dokumentach zamieszczonych pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/premier/wyniki-otwartego-konkursu-ofert-w-ramach-programu-wieloletniego-na-rzecz-osob-starszych-aktywni-na-lata-20212025---edycja-2024>

